

Uchwała Nr I/48/268/2002
Rady Powiatu w Bielsku-Bialej
z dnia 16 maja 2002r.

**w sprawie: przyjęcia „Programu dotyczącego łagodzenia skutków
niepełnosprawności w powiecie bielskim”**

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz. 1592 tekst jednolity, z późniejszymi zmianami), art. 47a. ust. 7 ustawy z dnia 29 listopada 1990r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 1998r. Nr 64, poz. 414 - tekst jednolity, z późniejszymi zmianami), art. 35a. ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123 poz. 776, z późniejszymi zmianami),

Rada Powiatu w Bielsku-Bialej
uchwala, co następuje:

§ 1

Przyjąć „Program dotyczący łagodzenia skutków niepełnosprawności w powiecie bielskim”, stanowiący załącznik do Uchwały

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Powiatu

Roman Migdał

PROGRAM

**DOTYCZĄCY ŁAGODZENIA SKUTKÓW
NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W POWIECIE BIELSKIM**

WSTĘP

Niepełnosprawność bardzo często stanowi sytuację trudną i stresową – zarówno dla osoby niepełnosprawnej jak i dla jej najbliższych.

Narusza takie najcenniejsze wartości człowieka jak zdrowie czy sprawność fizyczną. Często utrudnia, a nawet uniemożliwia wypełnianie ról społecznych i zaspokajanie potrzeb.

Ostatnie dwie dekady XX wieku były w Polsce okresem bardzo intensywnego włączania się różnych dyscyplin naukowych w badania nad niepełnosprawnością fizyczną, psychiczną i społeczną. W efekcie tych badań coraz pełniejszy staje się obraz zjawiska niepełnosprawności zarówno młodego pokolenia jak i starszych członków naszego społeczeństwa. Badania dowiodły, że szczególnie niepokojąca jest dynamika wzrostu i złożoności zjawiska niepełnosprawności oraz postępujące zróżnicowanie tej zbiorowości osób, głównie w miastach.

W aktualnej polityce transformacji polskiego społeczeństwa pojawiają się najczęściej dwa rozwiązania, mające na celu poprawę sytuacji życiowej osób niepełnosprawnych:

- 1) powstają nowe instytucje, stowarzyszenia i organizacje, które specjalizują się w działaniach, przede wszystkim edukacyjnych, na rzecz osób potrzebujących opieki i wsparcia z powodu swojej niepełnosprawności,
- 2) powstają nowe wzory myślenia i wartościowania niepełnosprawności, zmieniają się formy i sposoby działań jednostek oraz różnych kategorii i grup społecznych.

Politycy społeczni podkreślają, że szybkie przemiany społeczno – gospodarcze następujące w naszym kraju, stwarzają dla wielu kategorii osób niepełnosprawnych wiele zagrożeń egzystencjalnych, obaw i lęków przed ich marginalizacją i brakiem perspektyw na godne życie, naukę i pracę tych jednostek i grup.

Dlatego niezwykle ważne jest podejmowanie wszelkich działań, które umożliwiają osobom niepełnosprawnym aktywne, twórcze i konstruktywne przystosowanie się do życia społecznego i wymagań, jakie ono nakłada. Takie przystosowanie się osób niepełnosprawnych jest możliwe tylko z udziałem wsparcia społecznego, które jest czynnikiem chroniącym, wzmacniającym i mobilizującym te osoby do działania.

I. DIAGNOZA

1. Zdefiniowanie podstawowych pojęć:

Pojęcie – niepełnosprawność jest pojęciem niejednoznacznym i złożonym. Zawiera w sobie elementy medyczne, społeczne i funkcjonalne; dotyczy z jednej strony ogólnego ujęcia zjawiska, a z drugiej odniesienia się do definicji poszczególnych rodzajów niepełnosprawności.

Definicji niepełnosprawności jest wiele, warto zwrócić uwagę na dwie. Pierwsza z nich obowiązuje w państwach członkowskich Unii Europejskiej i uwzględnia trzy wymiary niepełnosprawności, a mianowicie:

1. Fizyczny, psychiczny lub anatomiczny uszczerbek na zdrowiu.
2. Zakłócenie zdolności normalnego życia.
3. Wpływ czynników socjokulturowych, powodujących wykluczenie społeczne.^{1/}

Druga definicja zawarta jest w ustawie z dnia 29 listopada 1990 r. O pomocy społecznej „... oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji”.^{2/}

Dla opracowanej „Strategii rozwiązywania problemów społecznych powiatu bielskiego w obszarze pomocy społecznej na lata 2002 – 2015” przyjęto obydwie definicje.

Również niejednoznaczne jest określenie – osoba niepełnosprawna.

Dla prezentowanego programu przyjęto definicję Zespołu przy Pełnomocniku ds. Osób Niepełnosprawnych. Według tej definicji „Niepełnosprawna jest osoba, której stan zdrowia fizycznego lub/ i psychicznego powoduje trwałe lub długotrwałe utrudnienie, ograniczenie lub uniemożliwienie udziału w stosunkach społecznych i wypełnianie ról wg przyjętych kryteriów i obowiązujących norm”. Bardzo podobną definicję przyjęto w „Strategii działań na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych w województwie śląskim na lata 2001 – 2006”, która musi być brana pod uwagę przy opracowaniu wszelkich programów związanych z niepełnosprawnością. Dla potrzeb prezentowanego programu konieczne jest również zdefiniowanie takich pojęć jak: integracja, integracja społeczna, rewalidacja i wsparcie społeczne.

Integracja – oznacza „(...) zespolenie i zharmonizowanie elementów zbiorowości społecznej, rozumiane jako intensywność i częstotliwość kontaktów między członkami danej grupy oraz jako akceptacja w obrębie wspólnych systemów wartości norm i ocen”.^{3/}

W obszarze niepełnosprawności integrację definiuje się również w następujący sposób:

„W szerokim znaczeniu wyraża się ona w takim wzajemnym stosunku pełnosprawnych i niepełnosprawnych, w którym są respektowane takie same prawa, liczą się takie same wartości, w których stwarza się obu grupom identyczne warunki do maksymalnego wszechstronnego rozwoju”.^{4/}

^{1/} Definicja ta została przyjęta w opracowanej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, „Strategii działań na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych w województwie śląskim na lata 2001-2006”.

^{2/} Ustawa z dnia 29 listopada 1990r. O pomocy społecznej, art. 2a, ust.3.

^{3/} Wielka Encyklopedia Powszechna 1974, s.291,

^{4/} Barlóg – Zintegrowana edukacja w szkole, (w:) “ Edukacja i dialog”, Nr 6, 1996r.,

Integracja społeczna – „(...) to idea, kierunek przemian oraz sposób organizowania zajęć i rehabilitacji osób niepełnosprawnych, wyrażające się w dążeniu do stworzenia tym osobom możliwości uczestniczenia w normalnym życiu, dostępu do tych wszystkich instytucji i sytuacji społecznych, w których uczestniczą niepełnosprawni oraz do kształtowania pozytywnych ustosunkowań i więzi psychospołecznych między pełnosprawnymi i niepełnosprawnymi.”^{5/}

Niektórzy autorzy zauważają że: „Ważnym czynnikiem integracji społecznej jest wspólność interesów i podobieństw sytuacji życiowych członków danej grupy. Intensywność integracji społecznej, określanej także mianem wartości społecznej, podlega stopniowaniu i może być mierzona”.^{6/}

Rewalidacja (rehabilitacja) – oznacza „(...) przystosowanie do czynnego udziału w życiu społeczeństwa osób, które z powodu wad wrodzonych lub nabytych, choroby lub urazu są kalekami bądź doznały przemijającej lub trwałej utraty zdrowia i stały się na stałe lub na pewien czas inwalidami”.^{7/}

Celem rewalidacji jest umożliwienie osobie niepełnosprawnej przystosowania się do życia społecznego i wymagań jakie ono nakłada. Przy czym to przystosowanie musi być konstruktywne, twórcze i aktywne, a nie bierne pogodzenie się osoby niepełnosprawnej ze swoimi ograniczeniami. Pożądane jest, aby rewalidacja była realizowana z udziałem wsparcia społecznego.

Wsparcie społeczne – jest „(...) szczególnym sposobem pomocy udzielanej poszczególnym osobom i grupom w celu mobilizowania ich sił, potencjału i zasobów, które zachowali, aby mogli sami radzić sobie z problemami.”^{8/}

Znawcy problemu podkreślają, że wsparcie społeczne jest zjawiskiem korzystnym i celowym wtedy, kiedy nie ogranicza swobody jednostki do samodzielnego decydowania o sobie, nie wywołuje bierności i zależności oraz nie podtrzymuje nierealistycznych nadziei zaprzeczeń, które utrudniają zaakceptowanie przez osobę niepełnosprawną swojej sytuacji.

Przy organizowaniu wsparcia społecznego osobie niepełnosprawnej trzeba uwzględnić jej potrzeby, doświadczenia, problemy oraz cechy osobowości, stopień rozwoju choroby, ograniczenia sprawności a także warunki w jakich funkcjonuje.

^{5/} A. Maciarz – Dziecko niepełnosprawne. Podręczny Słownik Terminów, Zielona Góra, 1995, s. 33

^{6/} J. Doroszevska – Pedagogika specjalna; Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, 1981, s. 44,

^{7/} Encyklopedia Powszechna PWN, Wydanie 3, Tom 3, s.861,

^{8/} Z. Kawczyńska – Butrym, Niepełnosprawność – specyfika pomocy społecznej, Warszawa 1996, s. 12

2. Podstawowe założenia

Prawa osób niepełnosprawnych zostały określone w deklaracji Osób Niepełnosprawnych (Rezolucja Ogólna Zgromadzenia ONZ z dnia 9.11.1975)

Na podstawowy katalog tych praw składają się:

- prawo do poszanowania ludzkiej godności,
- prawo do przyzwoitego, normalnego i pełnego życia w możliwie maksymalnym do osiągnięcia stopniu,
- prawo cywilne i polityczne,
- prawo do środków umożliwiających osiągnięcie samodzielności,
- prawo do opieki medycznej, psychologicznej, rehabilitacji medycznej i społecznej,
- prawo do nauki, szkolenia i różnych form przygotowania zawodowego,
- prawo do poradnictwa,
- prawo do przyspieszenia procesu społecznej integracji,
- prawo do zabezpieczenia społecznego i ekonomicznego,
- prawo do zatrudnienia,
- prawo do partycypowania we wszystkich formach życia społecznego,

W punkcie 10 Deklaracji Osób Niepełnosprawnych gwarantuje się również osobom niepełnosprawnym ochronę przed wyzyskiem, przepisami o charakterze dyskryminującym, znieważającym lub poniżającym.

Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych na 48 Sesji odbytej 20.12.1993 roku przyjęło podstawowe zasady dotyczące wyrównywania możliwości rozwojowych dla osób niepełnosprawnych. Zasady te dotyczą warunków równego uczestnictwa niepełnosprawnych w życiu społecznym, zaś obowiązkiem państw jest zapewnienie warunków do opieki medycznej, rehabilitacji, świadczenia pomocy, dostępności do wszystkich sfer życia i edukacji.

W ramach „Strategii rozwiązywania problemów społecznych powiatu bielskiego w obszarze pomocy społecznej na lata 2002 – 2015” kwestia niepełnosprawności ma swoje znaczące miejsce z dwóch powodów:

- Po pierwsze, niepełnosprawność jest jednym z tych problemów społecznych, który jest w obszarze zainteresowań powiatu a zadania w tym zakresie realizowane są przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.
- Po drugie, niepełnosprawność jest znaczącą dysfunkcją osób i rodzin – klientów pomocy społecznej w powiecie bielskim. W 2001r. wśród rodzin korzystających z pomocy Ośrodków Pomocy Społecznej w powiecie bielskim – 35,2% to rodziny, w których żyją osoby niepełnosprawne.

Przy budowaniu programu i projektów dotyczących działań na rzecz osób niepełnosprawnych należy pamiętać, że:

- Osoby niepełnosprawne mają prawo do samodzielnego, niezależnego i aktywnego życia oraz do korzystania, na zasadzie równości, z praw i obowiązków ustanowionych dla ogółu obywateli, bez względu na wiek, rodzaj, przyczynę i stopień niepełnosprawności.
- Osoby niepełnosprawne mają prawo do uzyskania niezbędnych środków i pomocy dla wyrównania szans w korzystaniu z przysługujących im praw – zmniejszonych na skutek niepełnosprawności.
- Wszelkie działania na rzecz osób niepełnosprawnych powinny być podejmowane z poszanowaniem godności osobowej i suwerenności tych osób a także z poszanowaniem

ich praw do dokonywania samodzielnych wyborów życiowych.

Jednym z najważniejszych warunków powodzenia integracji osób niepełnosprawnych w środowisku jest rozbudzenie świadomości społecznej i ukształtowanie pozytywnej postawy społeczeństwa w stosunku do osób niepełnosprawnych.

Jako najskuteczniejsze sposoby kształtowania pozytywnych postaw społecznych uznaje się:

- nadawanie w środkach audiowizualnych programów oświatowych na temat niepełnosprawności oraz upowszechnianie tej problematyki w książkach, broszurach, prasie i kasetach,
- upowszechnianie filmów fabularnych i dokumentalnych, których treść ukazuje życie, problemy osobiste, zawodowe i szkolne osób niepełnosprawnych,
- stawianie osób z różnego rodzaju niepełnosprawnością w rolach zwykłych ludzi (np. w audycjach radiowych, sztukach teatralnych ...) ^{9/}

Niezbędnymi warunkami do podejmowania i realizowania różnych form pracy z osobami niepełnosprawnymi są: fundusze, oraz wyspecjalizowana kadra.

^{9/} A. Maciarz – Warunki skuteczności integracyjnego systemu kształcenia specjalnego, (w:) „Ruch Pedagogiczny”, Nr 1-2, 1986r.

3. Rozmiary problemu niepełnosprawności i analiza danych:

W odniesieniu do kwestii niepełnosprawności możemy mówić o danych szacunkowych, bowiem określenie dokładnej liczby osób niepełnosprawnych jest bardzo trudne. Szacuje się, że na świecie jest ponad 500 mln ludzi, którzy są niepełnosprawni – czyli około 10% populacji. W Polsce, według reprezentatywnych badań stanu zdrowia ludności z kwietnia 1996 roku, było 5.143 tys. osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej. Z tego 4.372 tys. osób posiadało orzeczenia o inwalidztwie, zaś 771 tys. osób prawnych orzeczeń nie posiadało, ale oceniały się jako osoby niepełnosprawne.

Według szacunkowych danych, w roku 1998 w Polsce żyło 4.533 tys. osób niepełnosprawnych.^{10/} Praktycznie co ósmy Polak jest osobą niepełnosprawną.

Według prognoz GUS, w 2010 roku liczba osób niepełnosprawnych w Polsce wzrośnie do 6 mln osób. Z reprezentatywnego badania stanu zdrowia ludności przeprowadzonego w kwietniu 1996 r. wynika, że populacja niepełnosprawnych w obecnym województwie śląskim wynosi 490,4 tys. osób, tj. 13,8% ogółu mieszkańców tego województwa w wieku 15 lat i więcej.

Według danych Departamentu Statystyki ZUS w II kwartale 2000 roku, na terenie województwa śląskiego, przeciętnie miesięcznie, z tytułu niezdolności do pracy, rentę pobierało 330.599 osób, z czego: 29.023 (9%) z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji; 104.461 osób (32%) z tytułu całkowitej niezdolności do pracy oraz 197.115 osób (59%) z tytułu częściowej niezdolności do pracy.^{11/}

Jak wynika z danych uzyskanych w Badaniach Aktywności Ekonomicznej Ludności za 1999 rok – 53% niepełnosprawnych dorosłych w Polsce miało wykształcenie podstawowe i niepełne podstawowe, 24% legitymowało się wykształceniem zawodowym, 14% miało wykształcenie policealne i średnie zawodowe, 5% to osoby z wykształceniem ogólnokształcącym, a 4% miało wykształcenie wyższe.^{12/}

Taki niski poziom wykształcenia ma niewątpliwie wpływ na sytuację osób niepełnosprawnych na rynku pracy. Według badań prowadzonych przez GUS w 1999 roku biernych zawodowo było aż 3.647 tys. osób niepełnosprawnych, z czego jedynie 20 tys. aktywnie poszukiwało pracy. Z badań GUS prowadzonych w II kwartale 2000 roku 130 tys. osób niepełnosprawnych spełniało kryteria bezrobotnych (4,6% ogółu bezrobotnych w Polsce). W październiku 2000 roku, w Powiatowych Urzędach Pracy województwa Śląskiego zarejestrowanych było 4.196 niepełnosprawnych, z czego prawo do zasiłku miało 356 osób.^{13/}

W powiecie bielskim niestety brak jest jednolitej bazy danych na temat osób niepełnosprawnych. Gdyby przyjąć za podstawę szacunkową liczbę osób niepełnosprawnych w województwie śląskim, w powiecie bielskim funkcjonuje ponad 9.700 osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej.

^{10/} Strategia działań na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych w województwie śląskim na lata 2001 – 2006 (wersja robocza), s.3

^{11/} Tamże, s.3

^{12/} Tamże, s.8

^{13/} Tamże, s.6

4. Niepełnosprawność wśród klientów pomocy społecznej w powiecie bielskim:

Z danych za 2000 rok, opracowanych przez Ośrodki Pomocy Społecznej w powiecie bielskim wynika, że w zbiorowości klientów tych Ośrodków 1487 to osoby niepełnosprawne. Dane dotyczące niepełnosprawnych klientów w poszczególnych Ośrodkach Pomocy Społecznej prezentuje tabela Nr 1.

Tabela Nr 1 : Niepełnosprawni klienci Ośrodków Pomocy Społecznej w powiecie bielskim według płci i w odniesieniu do ogółu ludności w 2000r.

Ośrodek Pomocy Społecznej mieście/ gminie	Liczba osób niepełnosprawnych				
	Ogółem	Kobiety	%	Mężczyźni	%.
Bestwina	79	48	60,8	31	39,2
Buczkowice	71	38	53,5	33	46,5
Czechowice-D	550	344	62,5	206	37,5
Jasienica	121	74	61,2	47	38,8
Jaworze	19	12	62,2	7	36,8
Kozy	128	87	60,0	41	32,0
Porąbka	195	149	76,4	46	23,6
Szczyrk	57	41	71,9	16	28,1
Wilamowice	136	98	72,1	38	27,9
Wilkowice	131	80	61,1	51	38,9
	Razem:	Razem:	Średnio:	Razem:	Średnio:
	1.487	971	65,3%	516	34,7%

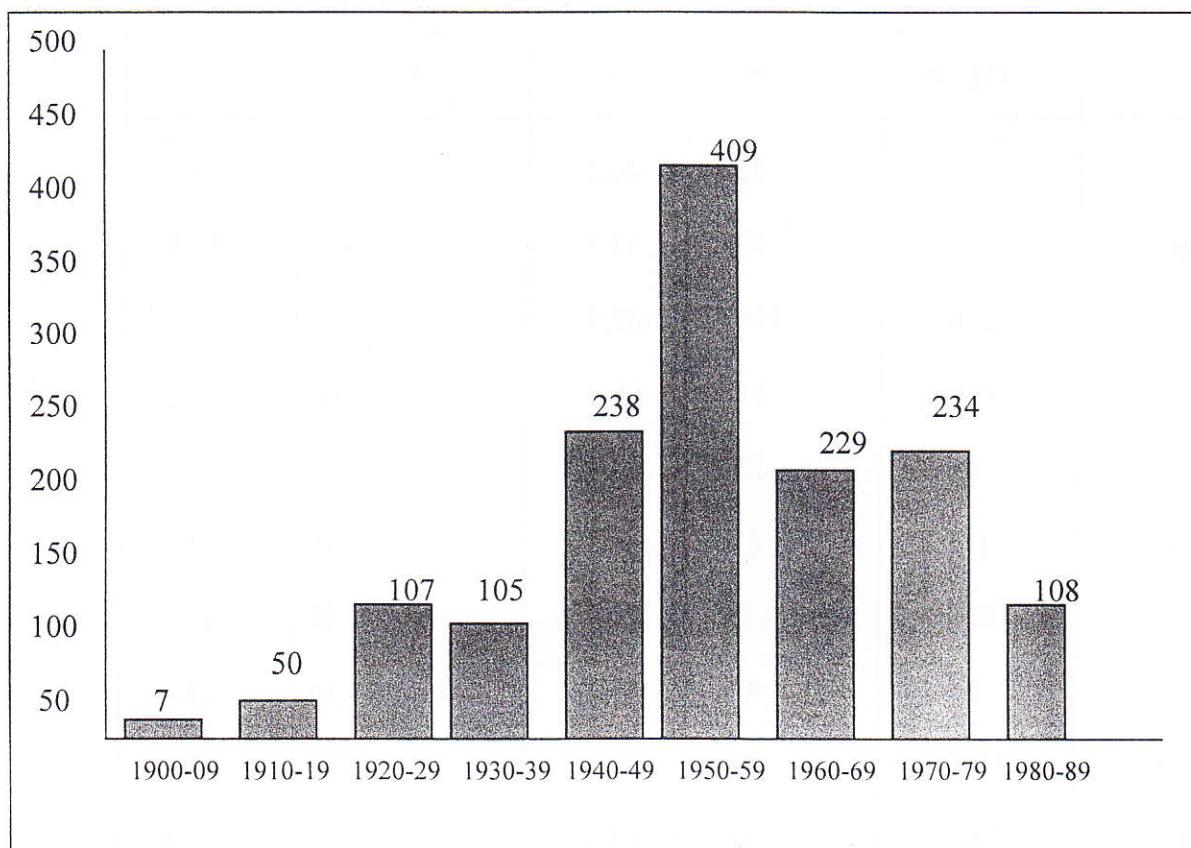
Źródło: Opracowanie własne PCPR, na podstawie danych Ośrodków Pomocy Społecznej za 2000 rok.

Jak wynika z opracowanych danych zawartych w Tabeli Nr 1 wśród klientów Ośrodków Pomocy Społecznej jest 1487 osób niepełnosprawnych, co stanowi 1% ogółu ludności w gminach powiatu bielskiego. Zdecydowana większość osób niepełnosprawnych to kobiety – aż 65,3%, natomiast mężczyźni stanowią 34,7 wśród grupy niepełnosprawnych klientów pomocy społecznej.

Najwięcej niepełnosprawnych osób korzystających z pomocy społecznej, to klienci Ośrodka Pomocy Społecznej w Czechowicach – Dziećuchach – jest ich 550, zaś tylko 19 osób niepełnosprawnych to klienci Ośrodka Pomocy Społecznej w Jaworzu. W pięciu gminach niepełnosprawni klienci pomocy społecznej stanowili mniej niż 1% ogółu ludności, najmniej w Jaworzu – 0,32%. W pozostałych pięciu gminach niepełnosprawni klienci OPS stanowili więcej niż 1% ogółu ludności, najczęściej w Porąbce – 1,33%.

Charakterystykę klientów pomocy społecznej ze względu na wiek przedstawia Wykres Nr 6.

Wykres Nr 6 : Niepełnosprawni klienci Ośrodków Pomocy Społecznej w powiecie bielskim według dekady urodzenia:

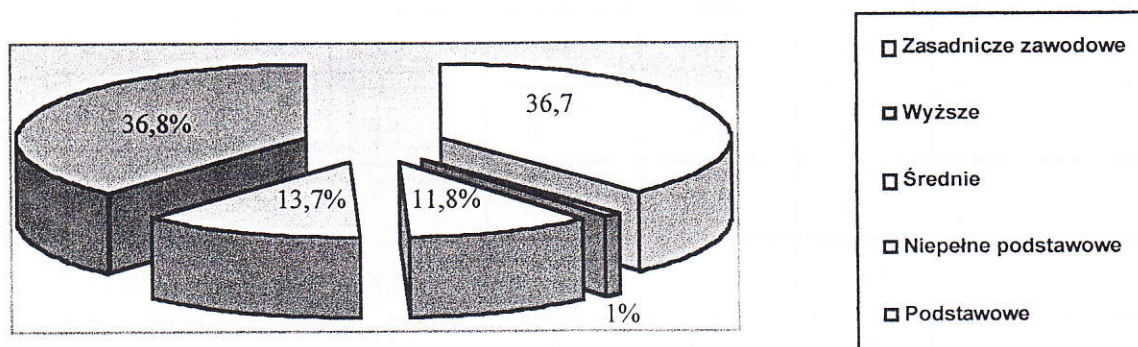

Źródło: Opracowanie własne PCPR, na podstawie danych Ośrodków Pomocy Społecznej za 2000r.

Analizując dane, prezentowane w Wykresie Nr 1 największa liczba bo aż 409 niepełnosprawnych klientów pomocy społecznej w powiecie bielskim, to osoby urodzone w latach 1950-59. Najmniej klientów, tylko 7, urodziło się w dekadzie lat 1900-1909. Stosunkowo niewielka liczba klientów – 50 osób – to urodzeni w latach 1910-1919. Można więc określić, że 57 niepełnosprawnych klientów pomocy społecznej to osoby sędziwe, w wieku powyżej 85 lat.

Interesująca jest również analiza poziomu wykształcenia niepełnosprawnych klientów OPS. Prezentuje te dane wykres Nr 2.

Wykres Nr 2 : Struktura wykształcenia niepełnosprawnych klientów pomocy społecznej w powiecie bielskim.

Źródło: Opracowanie własne PCPR, na podstawie danych Ośrodków Pomocy Społecznej za 2000r.

Jak wynika z Wykresu Nr 2, wśród niepełnosprawnych klientów Ośrodków Pomocy Społecznej, najwięcej jest osób z wykształceniem podstawowym – aż 36,8%, prawie tyle samo (36,7%) ma wykształcenie zasadnicze zawodowe. Tylko 1% niepełnosprawnych klientów pomocy społecznej – to osoby z wykształceniem wyższym.

Aktywność zawodową niepełnosprawnych klientów Ośrodków Pomocy Społecznej prezentuje Tabela Nr 2.

Tabela Nr 2 : Zbiorowość klientów Ośrodków Pomocy Społecznej w powiecie bielskim ze względu na aktywność zawodową.

Sytuacja	Kobiety	% niepełn. kobiet	Mężczyźni	% niepełn. mężczyzn	Razem	% wśród og. niepełn.
Pracuje	75	7,7	12	2,3	87	5,9
Nie pracuje *	267	27,6	224	43,2	491	33,0
Student	6	0,6	8	1,6	14	0,9
Uczeń	6	0,6	9	1,7	15	1,0
Rencista	339	41,1	189	36,8	588	39,5
Emeryt	89	9,2	12	2,3	101	6,8
Na przepustce z zakładu karnego	1	0,1	0	0,0	1	0,1
Praca dorywcza	0	0,0	2	0,4	2	0,2
Na zasiłku dla bezrobotnych	12	1,2	5	1,0	17	1,1
Bez prawa do zasiłku	116	11,9	55	10,7	171	11,5
OGÓŁEM:	971	100	516	100	1.487	100

Źródło: Opracowanie własne PCPR, na podstawie danych Ośrodków Pomocy Społecznej za 2000 rok.

Z prezentowanych danych, dotyczących aktywności zawodowej niepełnosprawnych klientów pomocy społecznej wynika, że zdecydowana większość tych osób z różnych przyczyn jest bierna na rynku pracy. Spośród 1.487 osób niepełnosprawnych tylko 5,9% pracuje – 87 osób, a 2% pracuje dorywczo (2 osoby). Biorąc pod uwagę płeć pracujących klientów pomocy społecznej, to wśród ogółu niepełnosprawnych kobiet pracuje 7,7%, a wśród mężczyzn – 2,7% (w tym 0,4 – dorywczo). Nie pracuje 33% niepełnosprawnych – 27,6% kobiet i 43,2% wśród mężczyzn. Osoby niepełnosprawne to najczęściej – renciści (39,5%), przy czym wśród kobiet – 41,1%, a wśród mężczyzn – 36,8%. Stosunkowo niewielka grupa osób pobiera zasiłek dla bezrobotnych – tylko 1,1% ogółu niepełnosprawnych.

* Są osoby, które nie są zarejestrowane w urzędzie pracy.

Analizując dane dotyczące stanu cywilnego niepełnosprawnych klientów Ośrodków Pomocy Społecznej w 2000 roku okazuje się, że większość z nich to osoby, które nie założyły rodziny – jest to grupa 573 osób (39%), w tym 22,6% to kawalerowie a 16,4% to panny. Drugą co do wielkości grupę stanowią osoby funkcjonujące w związkach, w tym: w związku małżeńskim jest 510 osób (34,3%) natomiast 35 osób (2,3%) żyje w konkubinacie. Wśród niepełnosprawnych – 203 osoby (13,6%) są w separacji lub po rozwodzie, natomiast 166 osób (11,1%) to wdowy i wdowcy.

Według rozeznania Ośrodków Pomocy Społecznej w powiecie bielskim z 3.532 rodzin, którym w 2001 roku przyznano pomoc 35,2% - 1.243 to rodziny, w których występuje niepełnosprawność. Dane te prezentuje Tabela Nr 3.

Tabela Nr 3 : Niepełnosprawność jako przyczyna trudnej sytuacji życiowej rodzin – klientów Ośrodków Pomocy Społecznej w powiecie bielskim w 2001 roku.

Ośrodek Pomocy Społecznej	Rodziny korzystające z pomocy OPS			Liczba osób w rodzinach		
	Ogółem liczba	w tym liczba rodzin z niepeł.	%	Ogółem	w tym, w rodzinach z niepełnosprawnością	%
Bestwina	178	81	47,2	625	255	40,8
Buczkowice	155	63	40,6	614	218	35,5
Czechowice-Dz.	1.195	483	40,4	3.713	1.385	37,3
Jasienica	471	139	29,5	1.821	437	24,0
Jaworze	132	22	16,7	391	67	17,1
Kozy	349	96	27,5	1.088	268	24,6
Porąbka	387	89	23,0	1.562	329	21,1
Szczyrk	118	47	39,8	419	160	38,2
Wilamowice	266	120	45,1	960	383	39,9
Wilkowice	281	103	36,6	948	300	31,6
OGÓŁEM:	3.532	1.243	35,2	12.141	3.802	31,3

Zródło: Opracowanie własne PCPR, na podstawie Sprawozdania MP;
PS-03 za okres I – XII 2001 rok.

Jak wynika z tabeli niepełnosprawność jest przyczyną trudnej sytuacji życiowej sporej grupy rodzin – klientów pomocy społecznej. W rodzinach, w których jako dysfunkcja występuje niepełnosprawność, żyją 3.802 osoby, co stanowi 31,3% ogółu osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w powiecie bielskim.

Największy procent wśród klientów Ośrodka Pomocy Społecznej stanowią rodziny z niepełnosprawnością w gminie Wilamowice – 45,1%, następnie w Buczkowicach – 40,6%. Najmniej zaś rodzin z niepełnosprawnością jest w Jaworzu, bo 16,7% ogółu rodzin – klientów Ośrodka Pomocy Społecznej w tej gminie.

Jeżeli chodzi o liczbę osób żyjących w rodzinach znajdujących się w trudnej sytuacji z powodu (lub między innymi) niepełnosprawności, to najwięcej jest ich w Bestwinie – 40,8% oraz w Wilamowicach – 39,9% ogółu osób w rodzinach, które są klientami Ośrodka Pomocy Społecznej w tych gminach. Najmniej osób w rodzinach jest w Jaworzu – 17,1% oraz w Porąbce – 21,1%.

Z informacji pozyskanych z Centrum Pomocy Rodzinie (w Bielsku-Białej, ul. Brodzińskiego) do placówki tej uczęszcza 15 dzieci w wieku 6 – 7 lat z powiatu ziemskiego, które dotknięte są zaburzeniami rozwoju i autyzmem.

Są to dzieci z następujących gmin:

Bestwina	- 2 dzieci
Czechowiec – Dziedzice	- 2 dzieci
Jasieniaca	- 2 dzieci
Jaworze	- 2 dzieci
Kozy	- 3 dzieci
Porąbka	- 2 dzieci
Szczyrk	- 1 dziecko
Wilamowice	- 1 dziecko

Jak wynika z powyższego zestawienia rodzice z dziećmi autystycznymi z 8 gmin muszą dojeżdżać do Bielska – Białej, aby korzystać z porad ambulatoryjnych i terapii grupowej.

5. ZASOBY I MOŻLIWOŚCI

Zadania powiatu w zakresie łagodzenia skutków niepełnosprawności określa także m. in. ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.) oraz akty wykonawcze wydane na jej podstawie; przewiduje ona wiele mechanizmów, zachęcających do zatrudnienia oraz samoaktywizacji osób niepełnosprawnych.

W ustawie tej zostało wymienionych szereg zadań mających na celu łagodzenie skutków niepełnosprawności zarówno w sferze społecznej jak i zawodowej.

Do zadań powiatu mających na celu łagodzenie skutków niepełnosprawności w sferze społecznej należy:

- opracowywanie, zgodnych ze strategią rozwoju województwa, projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie: rehabilitacji społecznej, zawodowej oraz zatrudnienia, przestrzegania praw osób niepełnosprawnych, a także współpraca z instytucjami administracji rządowej i samorządowej w opracowaniu i realizacji tych programów wraz z ich udostępnianiem jednostkom administracji rządowej i samorządowej,
- podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności,
- opracowywanie i przedstawianie planów zadań i informacji z prowadzonej działalności oraz ich udostępnianie na potrzeby samorządu województwa,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób,
- dofinansowywanie: uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym, likwidacja barier w komunikowaniu się, barier architektonicznych i urbanistycznych oraz transportowych i technicznych, a także budowy, rozbudowy i modernizacji obiektów służących rehabilitacji,
- finansowanie w części lub całości kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej.

Natomiast do sfery zawodowej zalicza się:

- tworzenie nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych wraz ze zwrotem kosztów wynagrodzeń i składek na ubezpieczenie społeczne tych zatrudnionych,
- szkolenie osób niepełnosprawnych i przekwalifikowanie,
- udzielanie pożyczek na rozpoczęcie samodzielnej działalności gospodarczej albo rolniczej przez osoby niepełnosprawne,
- dofinansowanie do oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego przez osobę niepełnosprawną na kontynuowanie działalności gospodarczej, a także:
- pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych, współpraca z organami rentowymi, doradztwo organizacyjno prawne i ekonomiczne w zakresie działalności gospodarczej lub rolniczej podejmowanej przez osoby niepełnosprawne oraz współpraca z właściwym terenowo inspektorem pracy w zakresie oceny i kontroli miejsc pracy osób niepełnosprawnych.

Sklasyfikowane powyżej zadania dotyczące skutków łagodzenia niepełnosprawności zgodnie z ustawą należą po części do kompetencji: Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, Starosty oraz Powiatowych Urzędów Pracy.

Informacje o wysokości środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na realizację określonych zadań jednostek samorządu terytorialnego otrzymują powiaty po opublikowaniu ustawy budżetowej. Podział środków następuje według algorytmu zawartego w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 5 marca 2002 roku w sprawie algorytmu przekazania środków PFRON jednostkom samorządu terytorialnego.

Wymienione powyżej rodzaje zadań realizowane były również w powiecie bielskim w 2000 i 2001 roku, a szczegółowo zostały przedstawione poniżej w niniejszym opracowaniu, (przez nowelizacją omawianej powyżej ustawy z dnia 17 grudnia 2001r.)

A. REHABILITACJA ZAWODOWA

a) Tworzenie miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych:

Kwestię tę prezentuje Tabela Nr 4.

Tabela Nr 4 : Tworzenie nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych w powiecie bielskim.

Limit (w zł)		Wykorzystanie (w zł)		Liczba zawartych umów na miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych	
2000r.	2001r.	2000r.	2001r.	2000r.	2001r.
259.835	267.207	259.835*	227.310*	3	5

Źródło: Opracowanie własne PCPR.

W powiecie bielskim w 2000 roku na podstawie trzech zawartych umów między pracodawcami, a Starostą utworzono 15 stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych na kwotę 259.835zł. Nie doszło do końcowej realizacji jednej z umów ze względu na niedotrzymanie przez pracodawcę umowy (tj. nie uzyskanie przez pracodawcę pozytywnej opinii PIP o utworzonych stanowiskach pracy). Stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych tworzone były w gminach: Porąbka 2 umowy (*12 stanowisk i 1 stanowisko pracy), Jasienica 1 umowa (2 stanowiska pracy).

Analogicznie jak w 2000 roku w powiecie bielskim w 2001r. na podstawie pięciu zawartych umów między pracodawcami a Starostą utworzono 12 stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych na kwotę 227.310 zł. Nie doszło do końcowej realizacji jednej z umów ze względu na niedotrzymanie przez pracodawcę umowy. Stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych tworzone były w gminach: Wilkowice 1 umowa (3 stanowiska pracy), Kozy 1 umowa (* 4 stanowiska pracy), Jasienica 2 umowy (2 stanowiska pracy i 2 stanowiska pracy), Czechowice – Dziedzice 1 umowa (1 stanowisko pracy).

Z refundacją nowych stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych połączona jest refundacja wynagrodzeń i składek na ubezpieczenia społeczne wypłacanych zatrudnionym osobom niepełnosprawnym. W związku z refundacją wynagrodzeń przez 18 miesięcy, dokonywanych

co drugi miesiąc, powstają zobowiązania, które powiat systematycznie reguluje. Powiat bielski otrzymał w roku 2000 kwotę – 381.224 złotych, zrefundowało kwotę 214.401 złotych. Natomiast w roku 2001 powiat bielski otrzymał refundację wynagrodzeń kwotę 463.802 złotych, a zrefundował kwotę 276.378 złotych.

b) Szkolenia osób niepełnosprawnych organizowane przez Powiatowe Urzędy Pracy

Środki finansowe Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przeznaczone na szkolenie osób niepełnosprawnych w 1999 roku nie były ujmowane w limitach przyznawanych samorządom powiatowym. Natomiast w 2000 i 2001 roku samorządy powiatowe otrzymały limity środków na realizację tych zadań i tak powiat bielski w 2000r. otrzymał na realizację tego zadania kwotę 4.500 złotych z czego wydano 3.851 złotych, a szkolenie ukończyły 3 osoby niepełnosprawne. Natomiast w 2001r. powiat bielski otrzymał na realizację tego zadania kwotę 8.939 złotych z czego wydano 4.763 złotych; szkolenie ukończyły 3 niepełnosprawne osoby.

c) Pożyczki na rozpoczęcie samodzielnej działalności gospodarczej albo rolniczej

W powiecie bielskim udzielane są również osobom niepełnosprawnym pożyczki, co przedstawia poniższa Tabela.

Tabela Nr 5 : Pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej w powiecie bielskim.

Limit (w zł)		Wykorzystanie (w zł)		Liczba udzielonych pożyczek	
2000r.	2001r.	2000r.	2001r.	2000r.	2001r.
132.955	51.736	90.000	51.736	3	2

Źródło: Opracowanie własne PCPR.

W 2000 roku zawarto umowy z trzema osobami niepełnosprawnymi, które podjęły działalność gospodarczą w zakresie:

1 - osoba niepełnosprawna: warsztat przetwórstwa i spawania tworzyw sztucznych, zam. Gmina Kozy, mężczyzna – 46 lat, wykształcenie wyższe techniczne, żonaty, troje dzieci na utrzymaniu, orzeczenie o stopniu niepełnosprawności: umiarkowany stopień niepełnosprawności okresowo do września 2002r.

2 – osoba niepełnosprawna: prowadzenie lokalu gastronomicznego, zam. gmina Jasienica, kobieta – 44 lata, wykształcenie podstawowe (bez zawodu), mężatka, jedno dziecko na utrzymaniu, orzeczenie o stopniu niepełnosprawności: umiarkowany stopień niepełnosprawności wydane na stałe.

3 - osoba niepełnosprawna: prowadzenie lokalu gastronomicznego, zam. gmina Wilkowice, mężczyzna – 50 lat, wykształcenie zawodowe, żonaty, dwoje dzieci na utrzymaniu, orzeczenie o stopniu niepełnosprawności: lekki stopień niepełnosprawności okresowo do 2003r.

W 2001 roku zawarto 2 umowy z osobami niepełnosprawnymi które podjęły działalność gospodarczą w zakresie:

1 - osoba niepełnosprawna: warsztat stolarski – stolarz meblowy, zam. gmina Jasienica, mężczyzna – 27 lat, wykształcenie zawodowe, żonaty, jedno dziecko na utrzymaniu, orzeczenie o stopniu niepełnosprawności: lekki stopień niepełnosprawności okresowo do 2005r.

2 - osoba niepełnosprawna: warsztat krawiecki – krawcowa, zam. gmina Wilamowice, kobieta – 34 lata, wykształcenie podstawowe (bez zawodu), mężatka, troje dzieci na utrzymaniu, orzeczenie o stopniu niepełnosprawności: umiarkowany stopień niepełnosprawności okresowo do lipiec 2003r.

d) Warsztaty terapii zajęciowej (WTZ)

W związku z reformą administracyjną państwa powiat bielski na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 1998 roku (zmieniającym rozporządzenia w sprawie samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz jednostek samorządu terytorialnego właściwych do przejęcia uprawnień organy, który je utworzył) stał się organem założycielskim dla Szpitala Psychiatrycznego w Bielsku – Białej. Przy szpitalu tym utworzono w 1998 roku warsztaty terapii zajęciowej, finansowanie których należy do Starosty, a środki na ten cel pochodzą z PFRON. W warsztatach uczestniczy 20 osób niepełnosprawnych. Jest to placówka pobytu dziennego, w której czas trwania zajęć wynosi 35 godzin tygodniowo i do 7 godzin dziennie. Zajęcia rehabilitacyjne prowadzone są zgodnie z indywidualnym programem przygotowanym dla uczestnika warsztatu przez radę programową warsztatu. W 2000 r. powiat bielski otrzymał na realizację tego zadania kwotę 281.520 złotych, które zostały wykorzystane w 100%.

W 2001r. powiat bielski otrzymał na realizację tego zadania także kwotę 281.520 złotych, które zostały wykorzystane w całości.

B. REHABILITACJA SPOŁECZNA

Oprócz zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej powiaty realizują inne zadania wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej i zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, które zaliczane są do zadań rehabilitacji społecznej. Są to:

a) dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych

Turnus rehabilitacyjny jest formą aktywnej rehabilitacji połączoną z elementami wypoczynku, mającą na celu przede wszystkim ogólną poprawę sprawności, wyrobienie zaradności, pobudzenie i rozwijanie zainteresowań osób niepełnosprawnych.

O dofinansowanie tej formy rehabilitacji mogą ubiegać się osoby niepełnosprawne skierowane na turnus przez lekarza.

Wysokość dofinansowania do turnusu rehabilitacyjnego wynosi:

- dla uczestnika ze znacznym stopniem niepełnosprawności – 75% najniższego wynagrodzenia,
- dla uczestnika z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności – 70% najniższego wynagrodzenia,

- dla uczestnika z lekkim stopniem niepełnosprawności – 65% najniższego wynagrodzenia,
- dla dziecka niepełnosprawnego - 75% najniższego wynagrodzenia,
- dla niezbędnego opiekuna - 50% najniższego wynagrodzenia,

Powiat bielski w 2000r. otrzymał z PFRON środki na to zadanie w wysokości 221.749 zł, a wykorzystał 193.662 zł. Z turnusów rehabilitacyjnych w powiecie bielskim w 2000r. skorzystało 211 dorosłych osób niepełnosprawnych i 69 opiekunów tych osób oraz 80 dzieci i młodzieży niepełnosprawnej wraz z 66 opiekunami.

W 2001r. powiat bielski na zadanie to otrzymał z PFRON środki w wysokości 236.895 zł, a wykorzystał 228.370 zł. Z turnusów rehabilitacyjnych w 2001r. skorzystało 253 dorosłych osób niepełnosprawnych i 102 opiekunów tych osób oraz 63 dzieci i młodzieży niepełnosprawnej wraz z 52 opiekunami.

b) Dofinansowanie do likwidacji barier funkcjonalnych (w tym: architektonicznych i w komunikowaniu się) dla niepełnosprawnych osób fizycznych

Zgodnie z przepisami wysokość dofinansowania ze środków PFRON wynosi 80% wartości realizowanego zadania tj. likwidacji barier funkcjonalnych, w tym architektonicznych i urbanistycznych oraz w komunikowaniu się, natomiast 20% realizowanego zadania pokrywa osoba niepełnosprawna z własnych środków. W przypadku barier architektonicznych i urbanistycznych wartość dofinansowania z PFRON nie może przekroczyć 35.000 zł, natomiast w przypadku barier w komunikowaniu się - 15.000 zł.

Powiat bielski na realizację tych zadań otrzymał w 2000r. kwotę 167.926 zł, a wykorzystał 95.146 zł. Z tej formy dofinansowania skorzystało 14 osób niepełnosprawnych w tym 9 dzieci i 5 osób dorosłych. Natomiast w 2001r. powiat bielski na realizację tych zadań otrzymał kwotę 120.369 zł, a wykorzystał 117.457 zł, z tej formy dofinansowania skorzystało 26 osób niepełnosprawnych w tym 8 dzieci i 18 osób dorosłych.

c) Programy celowe

Oprócz powyższych zadań z zakresu rehabilitacji społecznej w 2000 i 2001r. w powiecie bielskim realizowany był ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych program Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych dotyczący dofinansowania zaopatrzenia osób niepełnosprawnych w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i lecznicze środki techniczne pod nazwą „DROGOWSKAZ”. W wyniku podpisanej umowy pomiędzy Oddziałem Śląskim PFRON w Katowicach a Powiatem Bielskim w 2000r., powiat bielski na realizację tego zadania otrzymał kwotę 94.234 zł, a wykorzystał 73.442 zł. Z tej formy dofinansowania skorzystało 74 osoby niepełnosprawne, w tym 23 dzieci i 51 osób dorosłych. W 2001 roku powiat bielski na realizację tego zadania otrzymał kwotę 86.876 zł, a wykorzystał 86.875 zł. Z dofinansowania skorzystało 70 osób niepełnosprawnych, w tym 16 dzieci i 54 osoby dorosłe.

Tabela Nr 6 : Centrum – Środowiskowy Dom Samopomocy w Bielsku – Białej oraz charakterystyka użytkowników:

WYSZCZEGÓLNIENIE	LICZBA	
	osób przebywających w formie dziennego pobytu	osób przebywających w hostelu
Liczba miejsc	77	9
Struktura wieku:		
- do 18 lat	3	1
- od 19 do 40 lat	71	5
- od 41 do 60 lat	3	3
Płeć, w tym:		
kobiety	36	4
mężczyźni	41	5
Stan cywilny, w tym:		
mężatka, żonaty	0	0
wolna (y)	77	9
Oplacający za pobyt, z tego głównie z:		
emerytury i renty	3	3
z zasiłku stałego i renty socjalnej	72	5
przez członków rodziny	0	0
zwolnieni z opłat	2	1
Okres oczekiwania na miejsce do domu pomocy		w terminie 3 mies.
Liczba osób oczekujących		0

Zródło: Opracowanie własne PCPR, na podstawie danych za 2001 rok.

D. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE.

W powiecie bielskim działa wiele stowarzyszeń i fundacji, które, działając w obszarze pomocy społecznej, wspierają osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej. Stowarzyszenia i fundacje działające w gminach, są partnerami Ośrodków Pomocy Społecznej w organizowaniu pomocy potrzebującym. Opisane poniżej organizacje pozarządowe współpracują również z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie.

Beskidzkie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Nadzieja”, Bielsko – Biała, ul. Saperów 24

Stowarzyszenie to w 1989 roku zainicjowało budowę Ośrodka Rehabilitacyjnego dla Dzieci Niepełnosprawnych. Inwestycje tą współfinansowali: ówczesny Urząd Wojewódzki w Bielsku – Białej, Urząd Miasta Bielsko – Biała, PFRON, pozyskano też wielu sponsorów – polskich i zagranicznych. Ośrodek ten funkcjonuje obecnie w ramach Beskidzkiego Stowarzyszenia Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Nadzieja” jako Centrum Rehabilitacyjno – Readaptacyjne dla Dzieci Niepełnosprawnych „Nadzieja” i jest od stycznia 2000 roku Niepublicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej. Celem tej placówki jest kompleksowa rehabilitacja oraz rewalidacja dzieci niepełnosprawnych fizycznie i umysłowo. Ośrodek prowadzi:

- specjalistyczną opiekę medyczną,
- diagnozę i terapię w zakresie zaburzeń związanych z ruchem,
- terapię pedagogiczną, ukierunkowaną na osłabienie i likwidację zaburzeń dziecka,
- diagnozę i terapię logopedyczną,
- instruktaż rehabilitacyjny oraz logopedyczny dla rodziców,
- wskazówki dotyczące postępowania psychopedagogicznego w przypadkach zaburzeń rozwojowych dziecka,

W ramach Centrum „Nadzieja” funkcjonują:

- Ośrodek Wczesnej Interwencji dla dzieci od 0 do 7 lat, z podejrzeniem lub stwierdzeniem wad i zaburzeń rozwojowych.
- Poradnia Rehabilitacyjna dla dzieci.
- Poradnia Neurologiczna dla dzieci.
- Poradnia Okulistyczna dla dzieci.
- Poradnia Logopedyczna dla dzieci.
- Oddział Leczniczo – Opiekuńczy Pobytu Dziennego dla dzieci i młodzieży w wieku od 3 do 21 lat.

Od początku 2000 roku w Centrum „Nadzieja” zarejestrowanych zostało 500 dzieci i młodzieży. Dziennie rehabilitowanych jest około 100 osób. Korzystanie z usług świadczonych w centrum w roku 2001 przez osoby zamieszkujące w gminach powiatu bielskiego prezentuje Tabela Nr 7.

Tabela Nr 7 : Zestawienie usług świadczonych w Centrum Rehabilitacyjno –
Readaptacyjnym dla Dzieci Niepełnosprawnych „Nadzieja” w 2001 roku
dla osób zamieszkałych w powiecie bielskim.

Gmina	Liczba osób korzystających z usług Centrum „Nadzieja”						
	Ogółem:	w tym:					
		Ośr. Wczes. Interwencji	Por. Rehab. dla dzieci	Oddział Lecz. Opiek.	Poradnia Logopedycz.	Poradnia Okulistyczna	Poradnia Neurolog.
Bestwina	9	7	2	-	-	-	-
Buczkowice	5	2	1	2	-	-	-
Czechowice	8	5	-	1	2	-	-
Jasienica	16	7	6	1	1	1	-
Jaworze	16	6	8	-	2	-	-
Kozy	4	2	1	1	-	-	-
Porąbka	15	13	1	-	-	-	1
Szczyrk	5	3	2	-	-	-	-
Wilamowice	14	4	5	-	1	-	4
Wilkowice	13	5	4	1	3	-	-
RAZEM:	105	54	30	6	9	1	5

Źródło: opracowanie własne PCPR, na podstawie danych uzyskanych z Centrum Rehabilitacyjno –
Readaptacyjnym dla Dzieci Niepełnosprawnych „Nadzieja”.

Jak wynika z Tabeli, z usług Centrum „Nadzieja” skorzystało 105 osób z powiatu bielskiego, w tym najwięcej z gmin: Jasienica i Jaworze – po 16 osób, oraz z Porąbki – 15 osób. Najwięcej bo aż 54 dzieci brało udział w zajęciach Ośrodka Wczesnej Interwencji dla dzieci w wieku od 0 – 7 lat. Nie mniejszym powodzeniem cieszyła się Poradnia Rehabilitacyjna dla dzieci, z której usług skorzystało 30 dzieci. Wszystkie porady świadczone są bezpłatnie w ramach kontraktu ze Śląską Regionalną Kasą Chorych a także z innymi Kasami Chorych..

**„Serce dla Serca” Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym przy Parafii
Św. Trójcy w Bielsku – Białej:**

Celem działania tego stowarzyszenia jest pomoc w rozwiązywaniu problemów ludzi niepełnosprawnych oraz ich rodzin.

Cel ten realizowany jest poprzez:

- organizowanie zajęć terapeutycznych i rehabilitacyjno – gimnastycznych dla osób niepełnosprawnych, w tym głównie dzieci,
- organizowanie turnusów rehabilitacyjnych,
- pomoc w znalezieniu zatrudnienia dla osób niepełnosprawnych na stanowiskach chronionych,

**Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Arkada” w Kozach,
ul. Krakowska 2:**

Stowarzyszenie prowadzi działalność zmierzającą do wychowania społeczeństwa w duchu wrażliwości dla spraw osób niepełnosprawnych, w szczególności dzieciom – wymagającym specjalnej opieki i troski.

Formy działania Stowarzyszenia:

- utworzenie i wyposażenie Gabinetu Rehabilitacji w Kozach,
- dofinansowanie dojazdu dzieci niepełnosprawnych do szkół specjalnych oraz na leczenie specjalistyczne i rehabilitację,
- organizacja spotkań rehabilitacyjnych,
- pozyskiwanie środków i dofinansowanie wypoczynku i rehabilitacji młodzieży niepełnosprawnej,

**Krajowe Towarzystwo Autyzmu, Oddział Terenowy w Bielsku – Białej,
Koło Czechowice – Dziedzice**

Towarzystwo to niesie pomoc rodzinom w rozwiązywaniu problemów związanych z niepełnosprawnością ich członków, w tym szczególnie rodzinom wychowującym dzieci o zachowaniach autystycznych.

Cele te realizowane są poprzez:

- aktywizację społeczeństwa na rzecz osób autystycznych i rozwijanie samopomocowego ruchu rodzin w których żyją osoby autystyczne,
- podejmowanie, inspirowanie, organizowanie i prowadzenie działań społecznych na rzecz osób autystycznych poprzez organizowanie i prowadzenie placówek oraz ośrodków o charakterze opiekuńczo – rehabilitacyjnym dla dzieci i dorosłych autystycznych,
- wsparcie materialne rodzin autystycznych,
- wprowadzenie działalności szkoleniowej i oświatowej,
- utworzenie klas dla dzieci autystycznych. Do tej pory pozyskano do współpracy trzy szkoły: dwie w Bielsku – Białej i jedną w Czechowicach – Dziedzicach – dla 3 dzieci.
- zakup sprzętu rehabilitacyjnego do terapii Sensory Integration (Ośrodek Stymulacji Rozwoju Małego Dziecka), pozyskanie komputera,
- szkolenie (w tym dofinansowane przez Starostwo Bielskie szkolenie 25 osób), prowadzone przez kadrę Ośrodka Terapeutyczno – Szkolnego dla Dzieci Autystycznych w Krakowie dla szerokiego grona osób, które mają kontakt z osobami niepełnosprawnymi umysłowo, zwłaszcza z dziećmi. Celem szkolenia jest zapoznanie uczestników

Hostel „Aster” w Bielsku – Białej, ul. Lipnicka 141

Dom Pomocy Społecznej w Bielsku – Białej, ul. Żywiecka 20

Jest to placówka prowadzona przez Zgromadzenie Córek Bożej Miłości w Krakowie i jest przeznaczona dla dziewcząt niepełnosprawnych intelektualnie. Z danych za grudzień 2001 roku wśród mieszkanek były: 63 dziewczęta z powiatu bielskiego, po 1 osobie z powiatów: będzińskiego i cieszyńskiego oraz po 1 osobie z miast: Ruda Śląska i Sosnowiec. Dom zatrudnia 40 osób (35 etatów) w następujących pionach:

- terapeutyczno – opiekuńczy – 22 osoby (19,75 etatów),
- medyczno – rehabilitacyjny – 3 osoby (2,25 etatów),
- administracyjny – 2 osoby (2 etaty),
- gospodarczo – obsługowy – 13 osób (11 etatów),

6. DEFICYTY,ZAGROŻENIA,BARIERY

1. Brak jest w powiecie bielskim środowiskowych form wsparcia dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, którzy utracili wsparcie w rodzinie.
2. Informacje dotyczące niepełnosprawności w powiecie bielskim nie są pełne, ponieważ oparte są tylko na danych pomocy społecznej.
3. Diagnoza problemu niepełnosprawności wymaga uzupełnienia – określenia ile wśród osób niepełnosprawnych jest zaburzonych psychicznie, ile niepełnosprawnych intelektualnie a ile ruchowo.
4. Niepełnosprawni, będący klientami pomocy społecznej są bardzo nisko wykształceni – ponad 50% posiada wykształcenie podstawowe i niepełne podstawowe, a ponad 36% legitymuje się wykształceniem zawodowym. Taka sytuacja zapewne utrudnia funkcjonowanie osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

II. CELE PROGRAMU

CEL GŁÓWNY: Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych oraz ich integracja społeczna.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1. Przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych.
2. Zwiększenie w powiecie bielskim dostępności osób niepełnosprawnych do rehabilitacji zawodowej i społecznej.
3. Zbudowanie w powiecie bielskim systemu wsparcia środowiskowego oraz instytucjonalnego dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

III. KIERUNKI DZIAŁAŃ, PODEJMOWANE DLA REALIZACJI CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH

Cel szczegółowy Nr 1 : Przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych.

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- Malejąca liczba osób niepełnosprawnych funkcjonujących bez zabezpieczenia finansowego.
- Rosnąca liczba osób niepełnosprawnych podejmujących pracę.
- Podniesienie aktywności społecznej osób niepełnosprawnych.
- Ilość punktów poradnictwa, w tym prawnego, dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Kierunki działań:

- 1.1. Diagnozowanie i monitorowanie przestrzegania praw osób niepełnosprawnych w powiecie bielskim.
- 1.2. Współpraca z organizacjami pozarządowymi, które działają na płaszczyźnie i na rzecz pełnego respektowania praw osób niepełnosprawnych.
- 1.3. Organizowanie konferencji, sympozjów, imprez kulturalnych poświęconych przeciwdziałaniu dyskryminacji i wykluczeniu osób niepełnosprawnych.

Cel szczegółowy Nr 2: Zwiększenie w powiecie bielskim dostępności osób niepełnosprawnych do rehabilitacji zawodowej i społecznej.

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- Rosnąca ilość miejsc pracy dla niepełnosprawnych.
- Rosnąca ilość szkoleń zawodowych dla osób niepełnosprawnych.
- Rosnąca liczba osób niepełnosprawnych podejmujących działalność gospodarczą albo rolniczą.
- Zwiększająca się liczba osób biorących udział w terapii zajęciowej.
- Zwiększająca się liczba turnusów rehabilitacyjnych.
- Zwiększająca się liczba osób biorących udział w turnusach rehabilitacyjnych.
- Zaspokojenie potrzeb osób niepełnosprawnych w zakresie likwidacji barier funkcjonalnych, w tym architektonicznych; w komunikowaniu się.
- Podejmowanie do realizacji nowych programów celowych.

Kierunki działań:

- 2.1. Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych.
- 2.2. Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych.
- 2.3. Realizacja programów celowych podejmowanych dla polepszenia warunków funkcjonowania osób niepełnosprawnych.
- 2.4. Dostosowywanie form wsparcia osób niepełnosprawnych do wskazań Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Cel szczegółowy Nr 3: Zbudowanie w powiecie bielskim systemu wsparcia środowiskowego oraz instytucjonalnego dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- Zwiększająca się ilość ośrodków wsparcia dla dorosłych osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin.
- Zwiększająca się ilość ośrodków wsparcia dla niepełnosprawnych dzieci i ich rodziców.
- Organizowanie mieszkań chronionych w powiecie bielskim dla osób niepełnosprawnych.
- Zmniejszenie okresu oczekiwania osób niepełnosprawnych na miejsca w domach pomocy społecznej.

Kierunki działań:

- 3.1. Uaktywnienie społeczności lokalnej do działań na rzecz osób niepełnosprawnych.
- 3.2. Prowadzenie form wsparcia środowiskowego dla niepełnosprawnych osób dorosłych oraz ich rodzin.
- 3.3. Organizowanie ośrodków wsparcia dla niepełnosprawnych dzieci oraz ich rodzin.
- 3.4. Organizowanie instytucjonalnych form opieki nad osobami niepełnosprawnymi.

Nr celu szczegółowego:	Nr kierunku działań:	Tytuł projektu (numer projektu)
Cel Nr 1	1.1.	<p>1.1.1. Projekt dotyczący diagnozowania potrzeb i oczekiwań osób niepełnosprawnych w powiecie bielskim.</p> <p>1.1.2. Projekt monitoringu przestrzegania praw osób niepełnosprawnych w powiecie bielskim.</p>
	1.2.	<p>1.2.1. Projekt dotyczący współpracy PCPR z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze pomocy osobom niepełnosprawnym.</p> <p>1.2.2. Projekt dotyczący wolontariuszy.</p>
	1.3.	<p>1.3.1. Projekt zorganizowania imprezy mikołajkowej dla dzieci niepełnosprawnych</p> <p>1.3.2. Projekt zorganizowania konferencji powiatowej na temat niepełnosprawności.</p> <p>1.3.3. Projekt zorganizowania sympozjum naukowego w Bielsku – Białej na temat niepełnosprawności.</p> <p>1.3.4. Projekt dotyczący współpracy pomocy społecznej ze służbą zdrowia na płaszczyźnie łagodzenia skutków niepełnosprawności.</p>
Cel Nr 2	2.1.	<p>2.1.1. Projekt dotyczący współpracy PCPR z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie szkoleń osób niepełnosprawnych.</p> <p>2.1.2. Projekt w zakresie tworzenia miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych w powiecie bielskim.</p> <p>2.1.3. Projekt organizowania warsztatów terapii zajęciowej w powiecie bielskim.</p> <p>2.1.4. Projekt dotyczący wspierania działalności gospodarczej i rolniczej, podejmowane przez osoby niepełnosprawne w powiecie bielskim.</p>

	2.2.	<p>2.2.1. Projekt dotyczący organizowania turnusów rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych w powiecie bielskim.</p> <p>2.2.2. Projekt likwidacji barier funkcjonalnych w tym w komunikowaniu się, architektonicznych, urbanistycznych, transportowych i technicznych dla osób niepełnosprawnych w powiecie bielskim.</p> <p>2.2.3. Projekt budowy, rozbudowy i modernizacji obiektów służących rehabilitacji w powiecie bielskim.</p> <p>2.2.4. Projekt dotyczący zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym w powiecie bielskim.</p>
	2.3.	<p>2.3.1. Projekt dotyczący realizacji w powiecie bielskim programów celowych PFRON.</p> <p>2.3.2. Projekt współpracy PCPR ze stowarzyszeniami i fundacjami w Polsce i poza jej granicami, które finansują działania na rzecz osób niepełnosprawnych.</p>
	2.4.	<p>2.4.1. Projekt dostosowania działań podejmowanych w zakresie rehabilitacji zawodowej do wymogów PFRON.</p>
Cel Nr 3	3.1.	<p>3.1.1. Projekt dotyczący opracowania informacji o niepełnosprawności dla społeczności powiatu bielskiego.</p> <p>3.1.2. Projekt dotyczący przeprowadzenia i opracowania badań empirycznych w powiecie bielskim nt. stereotypów i opinii o niepełnosprawności i osobach niepełnosprawnych.</p> <p>3.1.3. Projekt w zakresie organizowania grup wsparcia dla osób niepełnosprawnych w gminach powiatu bielskiego.</p>
	3.2.	<p>3.2.1. Projekt zorganizowania środowiskowego Domu Samopomocy dla osób zaburzonych psychicznie z powiatu bielskiego.</p> <p>3.2.2. Projekt zorganizowania mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych.</p> <p>3.2.3. Projekt zorganizowania ośrodka wsparcia dla dorosłych osób niepełnosprawnych funkcjonujących poza rodziną.</p>

3.3.**3.3.1.**

Projekt zorganizowania powiatowego ośrodka wsparcia dla dzieci autystycznych.

3.3.2.

Projekt uruchomienia i prowadzenia w powiecie bielskim szkoleń dla rodziców dzieci niepełnosprawnych.

3.3.3.

Projekt zorganizowania grupy wsparcia dla rodziców dzieci niepełnosprawnych intelektualnie, w tym również dzieci autystycznych.

3.4.**3.4.2.**

Projekt uruchomienia Domu Pomocy Społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie.

3.4.2.

Projekt uruchomienia Rodzinnego Domu Pomocy Społecznej dla osób upośledzonych umysłowo w stopniu umiarkowanym.

V. BUDŻET PROGRAMU

Opracowanie projektu budżetu dla tak długofalowego programu jest nie zgodne z ustawą budżetową, ponadto byłoby to tylko przedsięwzięcie szacunkowe, dlatego zakłada się, że wraz z planowanym przyjmowaniem poszczególnych projektów do realizacji nastąpi przedłożenie budżetów poszczególnych projektów do uchwały budżetowej Powiatu.

Zakłada się, o ile to możliwe, wykazywanie całości wartości zadania z rozbiem na środki pozyskane, pozabudżetowe i środki wydatkowane z budżetu.

W sytuacji braku środków na realizację wszystkich planowanych na dany rok projektów, pierwszeństwo mają projekty o najwyższym udziale środków pozabudżetowych.

VI. EWALUACJA

Ewaluacja to proces pomiaru osiągniętego rezultatu oraz oceny środków i skuteczności działań podjętych dla realizacji celów. Ewaluacja w prezentowanym

„Programie łagodzenia skutków niepełnosprawności” powinna być podjęta, ponieważ:

- sprzyja rozwojowi realizatorów programu i projektów, które są realizowane, oraz samej instytucji pomocy społecznej,
- przyczynia się do wzrostu skuteczności działań i odpowiedzialności osób, które te działania realizują,
- promulguje wyniki działania; przyczynia się do promocji celów programu i wpływa na rozwój świadomości społeczeństwa,
- pomaga odpowiedzieć na pytanie: *czy przyjęty przez Radę Powiatu „program” jest właściwy?*

W ramach ewaluacji prezentowanego programu prowadzony będzie monitoring.

Monitorowana musi być przede wszystkim diagnoza środowiskowa. Od zebranych danych, dotyczących poszczególnych elementów diagnozy środowiskowej, zależeć będzie czy wyznaczone w programie cele są wystarczające i w jakiej kolejności będą realizowane.

Monitoring diagnozy środowiskowej pozwoli również określić, które z opracowanych kierunków działań powinny być realizowane i w jakim czasie. Okaże się również, które z projektów socjalnych wyznaczonych w poszczególnych kierunkach działań, powinny być uruchamiane.

W zakresie ewaluacji prowadzona będzie również ocena, której zadaniem jest oszacowanie czy podejmowane działania zbliżają realizatorów programu do założonych celów. Ocena pozwala również na dokonanie zmian w programie w obszarze kierunków działań i sposobów ich realizacji.

Ocenie podlegać będą przede wszystkim:

- stopień realizacji celów szczegółowych,
- projekty socjalne realizowane w poszczególnych kierunkach działań, zgodnie z ich ewaluacją,
- skuteczność działań podejmowanych w ramach projektów,
- zgodność wydatkowania środków finansowych z planem,

Warunki ewaluacji:

- Ewaluację organizuje i prowadzi Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- Wymagane jest aby każdy projekt przed wdrożeniem do realizacji posiadał zaplanowaną ewaluację pozwalającą dokonywać oceny realizacji danego celu programowego,
- Ewaluacje projektów powinny uwzględniać wskaźniki osiągnięcia celu ujęte w Rozdziale III,
- Wyniki przeprowadzonego monitoringu i oceny PCPR przedstawia przynajmniej jeden raz w roku Zarządowi Powiatu i Radzie Powiatu.